

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВ МАШИНОБУДІВНОГО КОМПЛЕКСУ

Постановка проблеми. Для того, щоб економіка підприємств була спроможна гнучко та своєчасно реагувати на будь-які зміни економіки в країні їм необхідно удосконалювати свої системи управління фінансовими ресурсами. Ключові проблеми машинобудівного комплексу в галузі управління фінансовими ресурсами ще раз підтверджує цю необхідність задля уникнення нульової результативності використовуваних методів та зайвого витрачання фінансових ресурсів підприємствами.

Важливість питання оцінювання ефективності діяльності полягає у відповідному застосуванні на вітчизняних машинобудівних підприємствах технологій стратегічного управління, що дасть змогу використовувати результати цієї оцінки для покращення фінансового стану підприємств.

Аналізом системи управління фінансовими ресурсами на підприємстві займаються багато іноземних та вітчизняних науковців, зокрема Я. Белінська [1], М. Бердар [2], З. Герасимчук [3], А. Гриньов, О. Ястремська [4], Г. Партин, О. Митрухіна [5], Л. Радова, А. Череп [6], Т. Собчук [7], Н. Шпак, О. Рудницька [8] та ін.

Мета статті. Проаналізувати систему управління фінансовими ресурсами та виявити яким чином можна за її допомоги покращити фінансовий стан підприємств машинобудівного комплексу.

Виклад основного матеріалу. Під системою управління фінансовими ресурсами розуміють частину загальної суми управління підприємством, метою функціонування якої є забезпечення оптимальних умов формування, використання, оптимізації структури фінансових ресурсів у процесі господарської діяльності для максимізації добробуту власників підприємства у теперішньому та майбутньому періодах [2, с. 272 – 273].

Головною метою управління фінансовими ресурсами є своєчасне виявлення та усунення недоліків у фінансовій діяльності підприємства та пошук резервів зміцнення фінансового стану підприємства та його платоспроможності, а саме:

- загальна оцінка фінансового стану та чинників, що його зумовлюють;
- вивчення змін обсягу, структури та динаміки капіталу підприємства, зокрема: обігових активів, відносних показників управління активами;
- аналіз змін структури власних та залучених

коштів і на основі цього оцінити рівень раціональності формування джерел фінансової діяльності підприємства та його ринкової стійкості;

- оцінка фінансової незалежності підприємства від зовнішніх джерел;
- аналіз показників керування боргами;
- оцінка платоспроможності підприємства;
- оцінка грошового потоку;
- виявлення причин утворення дебіторської та кредиторської заборгованості;
- вивчення та оцінка кредитних взаємовідносин підприємства з банками [7].

Для того щоб знайти найбільш ефективний метод управління процесом формування та використання фінансових ресурсів підприємств машинобудівного комплексу необхідно зробити системний аналіз цих процесів. У нашому випадку під системним аналізом процесу формування та використання фінансових ресурсів підприємств слід розуміти методологічне дослідження усіх складових елементів цих процесів з метою знаходження найбільш прийнятних методів підвищення ефективності формування та використання фінансових ресурсів підприємства.

Загальна система управління підприємством включає три рівні: стратегічний, тактичний та оперативний. Нас цікавить лише стратегічний рівень управління фінансовою діяльністю підприємства тому, що саме на цьому рівні забезпечується ті процеси, які допоможуть нам у аналізі системи управління фінансовими ресурсами підприємства, а саме [8, с. 258 – 259]:

- формування достатнього обсягу капіталу, що забезпечить необхідні темпи економічного розвитку підприємства;
- оптимізація розподілу сформованого капіталу за видами діяльності та напрямками використання;
- забезпечення умов досягнення максимальної доходності капіталу при запланованому рівні фінансового ризику;
- забезпечення мінімізації фінансового ризику, пов'язаного з використанням капіталу, при запланованому рівні його доходності;
- забезпечення постійної фінансової рівноваги підприємства у процесі його розвитку;
- забезпечення достатнього рівня фінансового контролю над підприємством з боку його засновників;

Рис. 1. Методологія оцінювання стратегічного управління фінансовими ресурсами підприємств

- забезпечення достатньої фінансової гнучкості підприємства;
- оптимізація обігу капіталу;
- забезпечення своєчасного реінвестування капіталу.

Управління фінансовими ресурсами підприємств включає аналіз, прогноз та контроль формування й використання коштів. Саме таке управління спрямоване на збільшення фінансових ресурсів, інвестицій, нарощування обсягу капіталу, розроблення та прийняття обґрунтованих рішень щодо залучення та ефективного використання фінансових ресурсів [9].

Отже, умови ефективного управління фінансовими ресурсами на машинобудівних підприємствах ґрунтуються на прийнятті управлінських рішень, що формуються на підставі аналізу показників фінансового стану з метою підвищення інноваційного потенціалу та максимального залучення до виробничого процесу всіх наявних ресурсів.

Головними складовими формування стратегії управління фінансами підприємств є такі (рис. 1.):

1. Аналіз фінансової стратегії підприємства. Під

фінансовою стратегією вважають довготерміновий фінансовий план (програму) розвитку діяльності підприємства для досягнення певної мети. Вона окреслює основні шляхи, за якими потрібно рухатися суб'єкту господарювання, щоб досягнути поставленої мети. Важливим в здійсненні цього процесу є врахування таких чинників:

- орієнтації фінансової стратегії на загальну стратегію розвитку підприємства на ринку;
- рівня законодавчого та нормативно-правового регулювання підприємницької діяльності;
- економічної та політичної ситуації в країні;
- ринкового типу суб'єкта господарювання;
- ресурсного потенціалу підприємства, зокрема кількість та якість ресурсів, рівень кваліфікація працівників, наявність основних фондів, забезпеченість власними фінансовими ресурсами, можливість залучення позикових коштів та інвестицій, інноваційний потенціал [4, с. 123];
- галузевої спрямованості підприємства, яка відображає напрям його фінансової стратегії;
- фінансового стану та конкурентних переваг

існуючих та потенційних підприємств-конкурентів, надійності постачальників і покупців;

- рівня ризику фінансової діяльності, зумовленого економічними чинниками, зокрема: інфляційними коливаннями, нестабільністю валютного курсу, ризиками неплатежів, тощо [6, с. 131];

- стану та зміни кон'юнктури товарного та фінансового ринків.

Система стратегічних фінансових цілей повинна забезпечувати формування достатнього обсягу власних фінансових ресурсів і високу рентабельність використання власного капіталу; оптимізацію структури активів і оборотного капіталу; встановлення прийнятного рівня фінансових ризиків у процесі здійснення виробничо-господарської діяльності підприємства у довготерміновому періоді [3, с. 114].

Кожній цілі фінансової стратегії мають відповідати наступні показники:

- середньорічний темп росту власних фінансових ресурсів, сформованих із внутрішніх джерел;
- мінімальна частка власного капіталу в загальному розмірі капіталу, що використовується підприємством;
- коефіцієнт рентабельності власного капіталу;
- співвідношення оборотних і необоротних активів;
- мінімальний рівень фінансових ресурсів, що може забезпечити поточну платоспроможність підприємства;

- граничний рівень фінансових ризиків у розрізі основних напрямів господарської діяльності підприємства [3, с. 114 – 115].

2. Аналіз стратегії управління фінансовими ресурсами. На цьому етапі проводиться аналіз результатів отриманих від розрахунку показників. Ці показники можуть бути як фінансовими так і показники, які характеризують внутрішнє та зовнішнє середовище машинобудівного підприємства.

3. Оцінка результатів проведеного аналізу полягає у зіставленні отриманих коефіцієнтів з відповідним типом стратегічного управління (табл. 1.), що надасть реальну картину, яка склалася на підприємстві та накреслити напрямок, в якому підприємство має рухатися, щоб підвищити ефективність своєї фінансової діяльності.

Значимо, що управління фінансовою діяльністю носить комплексний характер. Управлінські рішення мають бути взаємозалежні між собою, що забезпечить комплексність та ефективність управління фінансовою діяльністю підприємства. Тому високий динамізм внутрішніх економічних процесів на підприємстві, а також зовнішніх умов здійснення фінансової діяльності потребує швидкості та зручності у прийнятті рішень, що надасть можливості своєчасно зреагувати на зміни умов господарювання.

Отже, підприємства машинобудування, здійснюючи фінансову діяльність, повинні враховувати не тільки власні стратегічні та поточні цілі, але й техніко – економічні чинники та тенденції, характерні для окресленої галузі.

Таким чином, для скорішого пристосування системи управління фінансовими ресурсами машинобудівних підприємств у процесі розроблення методики управління необхідно:

- впровадити дієвий механізм управління витратами в кожному підрозділі підприємства з урахуванням їх особливостей;

- посилити контроль за використанням коштів відповідно до їх призначення;

- підвищити рівень взаємодії фінансово-економічних служб підприємства з метою ефективних комунікацій щодо використання фінансових ресурсів підприємства;

- розробити фінансову стратегію нарощування власних фінансових ресурсів шляхом здійснення операцій із залученими та позиченими коштами;

- проводити на постійній основі економічний аналіз діяльності підприємства, сформувавши завчасно інформаційно-аналітичну базу;

- нарощувати обсяг інвестицій в основний капітал;

- підвищити обсяги чистого експорту з поліпшеною його структурою, що забезпечить виробництво якісною та конкурентоспроможною продукцією;

- надавати в оренду вільні виробничі площі, які не використовуються під час своєї господарської діяльності;

- удосконалити систему страхування;

- упроваджувати інноваційно-інвестиційну модель розвитку економіки. Підприємство, на якому використовуються інноваційні технології, має можливість знижувати витрати, нарощувати обсяги виробництва, збільшувати прибутки, сприяти підвищенню ефективності вкладання коштів у процеси діяльності підприємства.

Формування інноваційно-інвестиційної моделі розвитку економіки дозволить перехід до політики гнучкого курсоутворення та орієнтацію на підтримання виважених темпів ревальвації гривні завдяки:

- антиінфляційному ефекту та зниженню рівня доларизації економіки, забезпеченню оптимальних значень реальної процентної ставки як визначального фактора розвитку інвестиційного проектування та довгострокового кредитування;

- посиленню нецінових чинників конкурентної боротьби, що підвищує мотивацію суб'єктів економічної діяльності до технологічного оновлення виробництва на основі інновацій та переходу до вищих стандартів якості продукції;

Типи фінансової стратегії [5, с. 212]

Типи стратегії	Сутність стратегії
Стратегія розширення	<p>Підприємство веде агресивну політику, спрямовану на поглинання інших підприємств, розширення виробництва, захоплення значної частки ринку, вихід на нові ринки збуту.</p> <p>Для покращення стану необхідно: достатній рівень трудового та фінансового потенціалу; залучати кредити; здійснювати реальні та фінансові інвестиції; скорочувати розмір дебіторської заборгованості; збільшувати обіговість капіталу.</p>
Стратегія поступового розвитку	<p>Поступове нарощування обсягів діяльності, зростання прибутковості та покращення його основних фінансових і виробничо-економічних показників та характеристик, забезпечення стабільного фінансового стану.</p> <p>Необхідно зробити оптимальний рівень співвідношення залучених і власних коштів; підвищити рівень рентабельності за рахунок зниження витрат; збільшити обіговість обігових витрат.</p>
Захисна стратегія	<p>Передбачає незначне зменшення виробничих потужностей, часткове чи повне згортання інвестиційної та інноваційної діяльності задля збереження певного рівня прибутковості та фінансової стійкості підприємства</p>
Стабілізаційна стратегія	<p>Передбачає тимчасову втрату підприємством платоспроможності, порушення структури балансу.</p> <p>Необхідно проаналізувати виробничо-господарську діяльність суб'єкта господарювання за декілька попередніх періодів, виявити проблемні місця та причини їх виникнення, окреслити основні шляхи їх вирішення й визначити перелік стабілізаційних заходів необхідних саме тому чи іншому підприємству.</p>
Антикризова стратегія	<p>Підприємство перебуває у кризовому стані та потребує санації. Необхідно провести оптимізацію використання наявних ресурсів, забезпечення стабільного зниження вартості використовуваного капіталу, зменшення дебіторської заборгованості, скорочення матеріальних витрат, продаж або здачу в оренду нерентабельних основних фондів. Передбачає комплекс заходів, спрямованих на відновлення платоспроможності (ліквідності), кредитоспроможності, стабілізацію його фінансового стану.</p>

– здешевленню інвестиційного імпорту та підвищенню віддачі від інвестицій, посиленню капіталізації національних заощаджень та зменшенню їх відпливу за кордон;

– зростанню реальних доходів, що веде до ускладнення якісних і кількісних характеристик попиту, а отже – стимулює розвиток здатності підприємств до пошуку та впровадження нових форм виробництва та просування товарів на ринок;

– підвищенню привабливості національних цінних паперів для іноземних інвесторів та інтенсифікації роз-

витку фондового ринку, який дозволяє ефективніше вирішувати проблему раціонального розподілу фінансових ресурсів за рахунок дії ринкових механізмів спрямування тієї чи іншої кількості капіталу в певну галузь [1].

Висновки. Удосконалення організації управління фінансовими ресурсами підприємств необхідно розглядати, як один з головних факторів підвищення ефективності їх формування та використання. Це забезпечить високий рівень планування фінансових ресурсів, прийняття оптимальних рішень з врахуван-

ням їх економічного та соціального ефекту. Від цього залежатиме покращення позицій підприємства в конкурентній боротьбі, його стабільне функціонування та динамічний розвиток. Знання політики, яку проводить держава, допоможе підприємствам своєчасно зреагувати на зміни, які відбуватимуться на ринку та втримувати свої конкурентні позиції.

Література

1. **Белінська Я. В.** Щодо валютної складової інвестиційно-інноваційної моделі зростання [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://old.niss.gov.ua/Monitor/Oktober/2.htm> 2. **Бердар М. М.** Складові оцінки ефективності управління фінансовими ресурсами підприємств / М. М. Бердар // Теоретичні та прикладні питання економіки. – Вип. 21. – С. 272 – 279. 3. **Герасимчук З. В.** Фінансовий менеджмент: [навч. посіб.] / З. В. Герасимчук, І. М. Вахович. – Луцьк : Надстир'я, 2007. – 409 с. 4. **Гриньов А. В.** Якість формування фінансової стратегії підприємства / А. В. Гриньов, О. М. Ястремська // Фінанси України. – 2006. – № 6. – С. 121 – 128. 5. **Партин Г. О.** Фінансова стратегія у системі управління фінансами підприємства / Г. О. Партин, О. Я. Митрухіна // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – Вип. 19.6. – С. 208 – 214. 6. **Радова Л. Д.** Фінансова стратегія в системі управління підприємством / Л. Д. Радова, А. В. Череп // Держава та регіони. – 2005. – № 2. – С. 130 – 135. 7. **Собчук Т. М.** Фінансові ресурси підприємства як об'єкт управління. [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://intkonf.org/sobchuk-tm-finansovi-resursi-pidpriemstva-yak-obekt-upravlinnya/> 8. **Шпак Н. З.** Система управління капіталом підприємства / Н. З. Шпак, О. М. Рудницька // Науковий вісник

НЛТУ України. – 2010. – Вип. 20.10 – с. 257 – 261. 9. **Klein M.** Strategic IT Financial Management: Achieve Higher Organizational Performance / URL. - <http://www.planview.com/docs/Planview-Strategic-IT-Financial-Management.pdf>

Авдей О. К. Управління фінансовими ресурсами підприємств машинобудівного комплексу

У статті розглянуто систему управління фінансовими ресурсами, належне використання якої, сприятиме збільшенню ефективності їх формування та використання на підприємствах машинобудівного комплексу.

Ключові слова: стратегічне управління, фінансові ресурси, фінансова стратегія.

Авдей О. К. Управление финансовыми ресурсами предприятий машиностроительного комплекса

В статье рассмотрена система управления финансовыми ресурсами, надлежащее использование которой будет способствовать повышению эффективности их формирования и использования на предприятиях машиностроительного комплекса.

Ключевые слова: стратегическое управление, финансовые ресурсы, финансовая стратегия.

Avdey O. K. Management of enterprises of machine-building complex financial resources

In the article is explored the financial management system, the proper use of which will improve efficiency of their formation and using in the enterprises of mechanical engineering complex.

Key words: strategic management, financial resources, financial strategy.

Стаття надійшла до редакції 27.06.2012

Прийнято до друку 15.09.2012